

DE PLATE v.z.w.

TIJDSCHRIFT VAN DE OOSTENDSE HEEMKRING "DE PLATE"

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de KULTURELE RAAD OOSTENDE en het WESTVLAAMS VERBOND VAN KRINGEN VOOR HEEMKUNDE.

Statuten gepubliceerd in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en gewijzigd volgens de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 15 mei 1975 nr. 3394 en nr. 3395, de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 4 december 1986 nr. 31023 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 5 oktober 1989 nr. N 13422.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen.

JAARGANG 20

Nr. 3

MAAND maart 1991

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

A. VAN ISEGHEM

IJzerstraat 1
8400 OOSTENDE

PENNINGMEESTER

J.P. FALISE
H. Serruyslaan 78/19
8400 OOSTENDE

SECRETARIS

J.B. DREESEN
Rode Kruisstraat 4
8400 OOSTENDE

REKENING

750-9109554-54 of
000-0788241-19

IN DIT NUMMER

- blz. 93 : I. VAN HYFTE : Monumentenzorg, vroeger en nu.
blz. 95 : R. VERBANCK : Reeds in 1788 : "Vivat 't Sas".
blz. 100 : O. VILAIN : Prentkaarten van Louis Royon.
blz. 101 : J.B. DREESEN : Zonnewijzers te Oostende.
blz. 103 : J. VERHAEGHE : Een verbroken verloving in het jaar 1696.
blz. 104 : R. OUVRY : De stichters van de Koninklijke Jachtclub Oostende.
blz. 108 : F. COOPMAN : De vergeten zeestrijders van 14-18.
blz. 110 : E. LIETARD : Oostendse numismatiek.
blz. 113 : A. SMISSAERT (+) : Oostende tijdens de eerste wereldoorlog (17).
blz. 118 : N. HOSTYN : Architecten en architectuur te Oostende tijdens het interbellum (11).
blz. 121 : Schenkingen 1991 - 1ste lijst.

TEKST OVERNAME STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE

MAART - ACTIVITEIT

De Oostendse Heemkring "De Plate" heeft de eer en het genoegen zijn leden en belangstellenden uit te nodigen tot een avondvoordracht met dia's die doorgaat op

donderdag 28 maart 1991 om 20u30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr. Colensstraat 6.

Onderwerp : DE VLAAMSE HAVENS IN DE MIDDELEEUWEN

Spreker : de heer Johan TERMOTE, archeoloog.

De heer Johan TERMOTE, woonachtig te Koksijde, is momenteel werkzaam als stadsarcheoloog te Ieper. Hij voerde opgravingen uit te Koksijde, Veurne, Nieuwpoort, Ieper, Kortrijk, Roeselare... Hij is voorzitter van de Werkgroep Archeologie voor Veurne en Omstreken (WAVO) en bestuurslid van de Vereniging voor Oudheidkundig Bodemonderzoek in Westvlaanderen (VOBOW). Iemand die de Westvlaamse ondergrond kent lijkt wij onze broekzak.

Over zijn voordracht van vanavond wist hij ons het volgende te vertellen.

Kust-Vlaanderen kende in de periode midden 12de eeuw tot ca. 1383 een nooit geziene havenactiviteit. Niet minder dan vijf grote havens waren toen bedrijvig.

Deze hoogconjunctuur was te wijten aan de samenloop van een reeks gunstige omstandigheden. Er was de gunstige geografische en landschappelijke positie. Er was het gunstig politiek/economisch klimaat waarin Vlaanderen zich nog als onafhankelijke economische macht tegenover de grootmachten Engeland en Frankrijk kon opstellen.

Het was niet de eerste maal in de geschiedenis dat in de regio havens werden ingeplant. De landschappelijke situatie moet zeker reeds vanaf de periode van de Ijzertijd tot een zekere havenactiviteit hebben geleid. Omtrent deze en daaropvolgende periodes is echter weinig geweten. Pas in de vroeg-middeleeuwse periode krijgen we enig houvast. Zo weten we bijvoorbeeld dat in de 9de eeuw aan de Ijzergolf een overslaghaven functioneerde.

De vroegmiddeleeuwse handelsactiviteit werd door de Noormanneninvallen grotendeels ontregeld. Pas onder graaf Boudewijn V doet zich een kentering voor. Deze graaf slaagt erin Vlaanderen terug in de economie van West-Europa in te schakelen. De uitbouw van een lakenindustrie en een verbeterde landbouweconomie vormden de basis; de oprichting van jaarmarkten het middel. De kroon op dit werk werd geleverd door graaf Filips van de Elzas (1157/1164-1191). Zijn ambitieuze infrastructuurplan beoogde het Vlaamse hinterland een betere verbinding met de zee te geven. Dit impliceerde niet alleen de uitbouw van nieuwe havens, maar tevens de verbetering van de waterwegen richting kust. Konkreet levert dit het volgende beeld. De kustlijn van Vlaanderen vertoonde drie grote inhammen, die als een poort tot het achterland konden fungeren. Het waren de Aagolf, de Ijzergolf en het Zwin. Op het uiteinde van de bevaarbare lopen hadden zich vanaf de 9de eeuw drie belangrijke economische centra gevormd, namelijk Sint-Omaars, Ieper en Brugge. De landschappelijke ontwikkeling van de kustvlakte gekenmerkt door een natuurlijke verlanding en inpoldering in de loop van de 12de eeuw verbrak de vlotte verbindingen en maakte een nieuwe infrastructuur noodzakelijk. Sint-Omaars kreeg als voorhavens Grevelingen (1163) en Duinkerke (1183). De voorhaven van Nieuwpoort (1163)

was via de IJzer en de Lovaart/Venepe (1183) met Ieper verbonden. Brugge werd in 1180 via de Reie met de nieuwe havenstad Damme verbonden.

Is de historische context voldoende gekend, omtrent de topografische evolutie van de havens bleven heelwat vragen over.

Twee van deze havensteden werden de laatste jaren aan een vernieuwd stadsarcheologisch en geologisch onderzoek onderworpen. Het zijn Nieuwpoort en Damme. Deze multidisciplinaire aanpak leverde verrassende gegevens vooral betreffende de vroegste stadsontwikkeling van de havens. De haveninfrastructuur onderging in de eerste eeuwen immers drastische aanpassingen te wijten aan het sterk evoluerende landschap en een reeks technische aanpassingen. Samengevat kunnen we het volgende scenario voor vroegste ontwikkeling van de Vlaamse havens voorstellen. Er is een evolutie van getijdehavens naar een haven uitgerust met kades dit teneinde in te spelen op de steeds groeiende capaciteit en diepgang van de vrachtschepen. Dit alles ging gepaard met een belangrijke landwinning wat ondermeer toeliet de toenemende bevolking van de stad op te vangen.

Uit wat voorafgaat blijft eens te meer dat er vanavond een reeks weinig of niet gekende aspecten van ons maritiem verleden aan het bod komen. Het wordt dan ook een avond die U niet moogt missen... en vergeet niet, breng een andere belangstellende mee zelfs als hij geen lid is.

J.B. DREESEN

MONUMENTENZORG, VROEGER EN NU

door Yvan VAN HYFTE

Het begaan zijn met ons bouwkundig patrimonium is niet nieuw. De Commissie voor Monumentenzorg mag zich "koninklijk" heten want dit genootschap was reeds in het begin van onze eeuw actief.

Op 29 september 1903 komt een delegatie naar het historisch kerkje van Mariakerke om de teleurgang van dit zeldzame Oostends monument vast te stellen. Op 7 oktober 1903 stuurt de commissie een schrijven naar het Ministerie van Justitie (waaronder kerken ressorteren).

De franstalige brief toont ons duidelijk de lamentabele toestand van een kerk die toen nog veel meer te verduren zou krijgen.

"... De kerk van Mariakerke dateert van de laatste spitsboog-periode; ze heeft een massieve toren, een uniek kerkschip en een koor. Nog niet zo lang geleden heeft men aan weerszijden van het schip twee kleine kapellen bijgebouwd. De kerk te midden zijn omgeving heeft een zeker belang om het pittoreske zicht : een enig mooie site aan de voet van de duinen. Daarnaast is het één van de zeldzame voorbeelden van kleine kerkjes aan de zee. Dit dubbel motief vraagt om conservering.

Van buiten echter is het gebouw in een heel slechte staat, vooral de westelijke facade. Het metselwerk is losgekomen zodat instortingsgevaar niet denkbeeldig is. Het dakwerk is bijna een ruïne zodat het regenwater meer en meer binnensijpelt. Er moeten dringend maatregelen tot restauratie genomen worden.

Binnen is het enigzins wat beter; toch is het pleisterwerk en het plafond aan herstelling toe. Zonder dat ze een grote, artistieke waarde hebben, zijn de gewelfschilderingen voor het decoratief

geheel belangrijk.

Het meubilair en de lambrisering is in Lodewijk XV en XVI-stijl; met zorg moeten ze bewaard blijven. Voor de rest heeft het kerkgebouw weinig belangrijks.

De Stedelijke Administratie moet dringend een project opzetten om het bedehuis terug in zijn oorspronkelijke staat te brengen. Bij gebrek aan fondsen heeft de lokale overheid, die recent bij Oostende is geannexeerd, dit niet kunnen realiseren. Om dit plan behoorlijk aan te pakken moet eerst een studie gemaakt worden van het witsel dat gedeeltelijk moet weggenomen worden om te zien of er onder de vele lagen kalk soms geen oude architectonische elementen weggestopt zijn...."

Op 22 december 1903 beslist de gemeenteraad een krediet in te schrijven op de begroting van 1904 en hoopt op de tussenkomst van de provincie en de departementen van Justitie en Schone Kunsten.

De werkzaamheden startten in 1905 en 2 jaar later werden de fresco's gerestaureerd door de Brugse kunstenaar Flori VAN ACKER.

*
* * *

Iets helemaal anders en toch zo verwant.

Onlangs las ik in een Vlaamse krant dat de procedure tot bescherming van de Victor Jacobslei is ingezet. Die lei ligt niet zo ver van zijn beschermde tijdgenote en veel "sjiekere" Cogels Osylei.

Toen ging er een lichtje in me op. In ons tijdschrift hebben lichtgevende auteurs al zo vaak en met overredingskracht ideeën naar voren gebracht, maar het licht schijnt nog altijd in de duisternis van het Ernest Feysplein.

En toch blijven mensen dromen van en hopen op de bescherming van bepaalde stadsgezichten. Van de bewuste Antwerpse lei met zijn erkers en balkonnetjes naar onze eigen Muscarstraat is slechts een kleine stap. Wie kan er blind blijven voor die even charmante als gezellige erkertjes die aan de François Musinstraat een eigen cachet verlenen? Waarom mag of kan de Kemmelbergstraat (of een deel ervan) geen aspirant-MUSEUMSTRAAT worden als een ministriële beschermingsprocedure wordt ingezet zoals in Berchem? Wandel eens rustig door de Boekareststraat wanneer een vroege zon valt op de witte balkons... Een palet van details!

Wij hebben in onze stad heel wat harmonieuze eenheidsbebouwing maar we lopen er achteloos aan voorbij.

Gemeenschapsminister van Ruimtelijke Ordening en Huisvesting Louis WALTNIEL plaatste een stuk van de lei op het voorontwerp van de lijst voor bescherming vatbare stadsgezichten. Een begin van klassering van gevels en bedaking.

Droom ik als ik een "nieuw" begrip, MUSEUMSTRAAT, lanceer dat anderen tot nadenken aanzet? De concrete uitwerking van die denkoefening laat ik alvast aan deskundigen over.

door Richard VERBANCK

Zou men heden ten dage de mogelijkheid kunnen indenken dat een grote groep inwoners van een buitengemeente zich naar de stad zou begeven om gezamenlijk, bij notariële akte, te laten vastleggen hoe goed het is te leven op hun parochie of zelfs binnen een wijk ervan? Heel zeker niet. En toch gebeurde dit op een ogenblik dat de parochiegrenzen van Bredene heel dicht lagen bij de parochiekerk van Oostende. Deze grenzen waren nog niet lang tevoren verschoven door de inlijving van het Hazegras bij de stad, maar het zou toch nog lang duren vóór de zuidkant van de Brugse vaart, waar Slykens-Molendorp lag, definitief Oostende zou worden. Over dit stuk hedendaags Oostende gaat het hier.

Alvorens de gebeurtenis aan te pakken wil ik een weinig voorgeschiedenis neerschrijven. In de jaren 1788-89 kende Oostende een economische terugval. De Amerikaanse vrijheidsoorlog had enkele gouden jaren geschonken, maar dit tijdperk was nu voorbij. In Frankrijk broeide het, de economie was slecht, eveneens tengevolge van dezelfde vrijheidsoorlog. In tegenstelling met Oostende dus. De uitbarsting aldaar zou niet lang op zich laten wachten.

Niettemin was er in de stad nog een grote aanwezigheid van handelaars, velen van engelse afkomst en met veel ondernemingszin. Ze moesten nu andere initiatieven nemen die geld in het laadje brachten. In de stad zelf was er weinig plaats voor grote bedrijvigheid, en daarom werd uitgekeken naar grond op de buiten. Slykens bleek een ideale plaats te zijn door haar ligging langs de vaart Oostende-Brugge en haar directe verbinding met de zee. Er was reeds het groot zaagmolencomplex dat de naam "Molendorp" bezorgd had en die de kern kon vormen voor een grotere industriële inplanting.

Er was voordien reeds interesse geweest. Het fort St-Philippe, dat de oude sluizen had beschermd, was in 1750 in verval. In oktober 1766 besloot de regering het fort te verkopen. De gebroeders DELOOSE uit Oostende toonden als eersten belangstelling. Zij hadden de bedoeling aldaar een haringrokerij en een jeneverstokerij op te richten. Zij kregen hun vergunning in 1769, maar of ze werkelijk actief zijn geweest is niet geweten. Ondertussen was het arsenaal van het fort ingestort (1768) en in 1770 bestond de "verdediging" nog uit één korporaal en vijf invaliede soldaten. Dit betekende het einde. Ook de kapel werd ontruimd en de inboedel ervan verhuisde naar de kapel van Molendorp.

In 1782 werd een gedeelte van het fort verkocht, maar men had slechts belangstelling voor de vlakke gedeelten. Het jaar daarop was er weer interesse uit Oostendse hoek. Een zeker ROMBERG had het plan opgevat een aandelenmaatschappij op te richten met als doel de walvisvaart en de zeehondenjacht vanuit Oostende met drie schepen. De maatschappij werd gesticht in 1784 : "Romberg & Ricour". Daar zouden ze geen milieuhinder veroorzaken en het vuil zou rechtstreeks naar zee stromen. Reeds op 2 juli 1783 had ROMBERG zijn aanvraag ingediend maar spoedig, op 19 augustus van hetzelfde jaar verzaakte hij aan zijn koop. De traansmelterij kwam op het Hazegras.

In 1788 werd een nieuwe poging ondernomen om te Slykens een industrie te vestigen, maar ditmaal geen stinkfabriek. (Die zou later,

in de eerste helft van de twintigste eeuw, aan Sas-Slykens als geschenk aangeboden worden : Pescator). Neen, het zou nu gaan over een katoendrukkerij.

Engelsen uit Oostende, Robert CHARNOCH & Co, wensten op Slykens-Molendorp een weide te betrekken in erfpacht. Daar moest de katoendrukkerij komen. De verpachter was François DE BROCK, "officier principael van Syne Majesteyt". De akte werd opgesteld door notaris DONNY uit Oostende en ondertekend op 20 mei 1788. De juiste ligging is niet duidelijk te bepalen aan de hand van de gegevens uit de akte, maar deze, gepaard aan elementen uit hierna volgende documentatie, laten toe de weide bij benadering te localiseren. Er was een uitweg naar de trekweg langs de vaart, ze paalde aan de woningen van Antone SCHAUT en François DE BROCK, en ook aan de eerste zaagmolen.

De woningen van SCHAUT en de weduwe van François DE BROCK werden in 1811 afgebroken om plaats te maken voor een nieuwgepland fort rond de sluizen van Slykens. Het plan was alle huizen uit deze omgeving af te breken, alsook de twee eerste zaagmolens. Zo ver kwam het echter niet. (Zie R. VERBANCK - Rond de forten van Oostende, 1978). Slechts enkele huizen werden afgebroken. Er was eveneens sprake van een huis (nr. 35), staande op een weide achter de huizen langs de vaart, dat moest afgebroken worden, maar het bleef staan. Op een militair plan uit 1855 kan men - vermoedelijk - nog dit huis zien met zijn lange uitweg naar de vaart. Dit is ongeveer de plaats waar later de Sas-kerk zou gebouwd worden.

Over de werking van de katoendrukkerij is weinig geweten. Wel bestaat er een akte, getekend op 13 juni 1789, waarbij John RICHARDSON GRAYSON, "Directeur der Cattoendrukkerye op het Sas-Slykens", een huis pacht van Joannes VERDONCK, meester-bakker, "op den Suyd Cant van de Brugsche Vaert van westen abouterende Sieur Frans Debrock ende van oosten A. Schuyt" (Schaut) en dit tot 30 april 1795. De Engelsman blijkt niet verdwenen te zijn bij de inval van de Fransen in 1794 want in de volkstelling van 1795 staat hij vermeld als inwoner in "de wijk zuytkant Sas-Slykens" : Joannes GRAYSON, drucker in catoenen. Hij blijkt zijn naam vervlaamst te hebben. Of was hij ondergedoken ? Daarbij vinden we nog een vijftienjarige jongen, Joseph JANSEN, die als beroep "Catoendrucker" opgeeft.

Voor het bemannen van een katoendrukkerij moest men wel bevoegde werklieden aantrekken, en deze zullen te Slykens waarschijnlijk niet gevonden worden. Voor deze nijverheid en ook voor toekomstige bedrijven moest bijgevolg volk aangelokt worden door het voeren van de nodige propaganda. Het was eveneens noodzakelijk dat deze werklieden zich ter plaatse kwamen vestigen want Slykens-Molendorp lag in die tijd zeer geïsoleerd ten opzichte van Oostende. De verbindingen waren zeer slecht.

In dit vooruitzicht en om de ontworpen katoendrukkerij een steuntje in de rug te geven trok, zoals in het begin gezegd, een groep inwoners van Slykens naar Oostende om bij notaris DONNY bij akte te verklaren hoe goed en goedkoop het leven was in hun wijk. Ze vertegenwoordigde alle standen, zoals blijkt uit de lijst van de comparanten : Engelbertus VAN ROO, sasmeeester van Slykens - Joannes DE BROCC (tekent : DE BROCK), "Directeur der provintiale Werken" - Frans DE BROCC (DE BROCK), "Officier principael van Syne Majesteit" - Joannes VERDONCK, meester-bakker en entrepreneur, Jacobus VAN DEN BUSSCHE, meester smet ende brauwer - Joannes DE

GROOTE, beenhouwer - Ignatius CARTON - Antonius SCHUYT (ondertekent zwierig : SCHAUT) en Joannes ANDEL, beyde meester-bakkers - Jacobus DE RUDDER - Weduwe Pieter LAMS - Judocus DE SEURE - Joannes DE BROCK & François ELDERS (tekent : HELLER), alle winkeliers - Pieter GESQUIÈRE, Josephus DE BECK (tekent : DE BEC) - Cornelis ENGELBRECHT - Carolus DE ROUCK - Jacobus DONSE, herbergiers - Weduwe Emanuel LAUWEREYNS, brauwege - Pieter KNOCKAERT, Joannes COP - Philippus ASMUS - Wilhelm KLOCKEE, Carolus DE KLERCK, Pieter DE RIJKIRE - Adrian JONCKHEERE - Cornelis LIPPENS - Joannes BOUVAERT - Cornelis JACOBS - Jacobus CAEMERLYNK - Andries DE CLERCK, "alle werklieden ende aerbeyders eenighe indienste van de Saegmolens", voorts Jos DYSERINCK en Engelbert LODRIGO, meester kleermakers - Baptist MUNIER - Joannes VAN DYKE, meester-schoenmaker.

Allen verklaarden hierbij dat ze woonachtig waren op het Sas-Slykens, parochie Breedene en affirmeerden "dat zij compareerden ten verzoeke van d'heeren Robert CHARNOCK & Comp., kooplieden te Oostende ende in faveur van justicie".

Vervolgens verklaarden zij eenparig : "dat het van hunne volmaeckte kennisse en eene publique notorieteyt is" dat het goed terwebrood "vulgaris geseyd menage-brood" op het Sas in differente bakkerijen niet duurder verkocht wordt als in advenante van eenen stuiver Vlaamsch courant geld per pond, Brugs gewicht, en altijd beterkoop dan binnen de stede van Brugge en Oostende" 't gonne de bakkers te connen doen uyt dies sy bevryd syn van alle regten en accysen die in de steden betaeld worden".

De prijs van het vlees, de ene kwaliteit door de andere aangerekend door de beenhouwers te Slykens is vier stuivers per pond, Brugs gewicht. Het "osse ende coeye vleesch" kost drie stuivers en half en het zwijnevlees vier stuivers.

Wat de vis betreft attesteren de comparanten dat er te Slykens een menigte vissers wonen die zodanig veel vis vangen dat ze dagelijks grote hoeveelheden naar de vismijnen van Oostende en Brugge kunnen sturen en dit boven het gerief van de eigen inwoners. Verder dat de gezouten vis bestaat uit de beste doggersbankse morue. De vis wordt verkocht tegen vijf grooten het pond en de mindere kwaliteiten nog goedkoper. Groente ofte legumen uit differente hovingen alhier, alsook van Oudenburg, zijn er in overvloed en goedkoop.

Verder verklaren de comparanten dat er goede woningen zijn. Een werkman met vrouw en kinderen heeft een huisje voor drie tot vijf ponden grooten courant per jaar. Op het ogenblik zijn er minder dan twaalf woonsten ledig en onbewoond.

Te Slykens zijn er geen bedelaars of arme mensen alhoewel "aerbeydsloon seer moderaet betaeld word", te weten : de werklieden aan de zaagmolens en anderen van dezelfde klasse à rato van 14 tot 6 stuivers, de knechten van timmermans en metselaars eenen gulden per dag, die der smeden van 14 tot 20 stuivers, de knechten van kleermakers 8 stuivers per dag en de schoenmakerknechten tot 8 stuivers het paar.

Alle levensmiddelen zijn te Slykens goedkoper, zodanig dat de schepen die naar Brugge opvaren, of vanuit deze stad zeewaarts trekken, hier hun voorraad opdoen, in het bijzonder brood, vlees en bier.

Dat de lonen laag waren kon wel de ondernemers aanspreken, maar of ze hierdoor werklieden zouden aantrekken is een andere vraag. Vis was er zeker in overvloed. Er woonden tal van vissers op de

onder presentatie: van alle het loten
breeder ende aangeder met Solennelen
Edele te bevestigen dies mede afgedaante
aentragt synde.

Adus gedaan ende gegaftent, naar
voorelizinge ter presentie van ³ ³ ³
meelbaert ende Charles Lammeryn
getuygen, op het Sas Sijkes presentie
Dreiden desden 29 July 1788 approb
rende de inwendich, Engelbertus van
doo Sas meester van Sijkes, ende
"bransen" signatur, Anton J. Van Roo

Joannes de Brack
1788

Francis de Groote
1788

Joannes de Groote
J. Van der ...

Joannes de Groote

Joannes Adels M. w. w. van Clauwen
signatur Carton.

Willem Donck

Stephanus Blansmarkt van + de Jacobus ...
voor in d. d. - Joannes + Franciscus ...

J. D. Bouw
Joseph de Beer

Willem de Sloe
Carolin de Griez

Pieter de Rijck

mark van ~~Joan~~ ^{Joan} Droubaert ^{sub} jacobus camerling

marthe adrien junkheer

van hem selfs & ymmecht

parten pedquiere

Cornelis Jughelbrecht

mark van baptiste

minier — X —
francis helley

augelbertus Lodrige

mark van ~~Joan~~ ^{Joan} Dyerinc

carolus droicte

Cornelis Jacobs Rudricus De Clercq

mark van ~~Joan~~ ^{Joan} Dyerinc

& van hem selfs & ymmecht

Jacobus De Rudder

on present

Wij Balbaert

Jacques Van Dyck

Charles Lousmeyer

philippus Adriaens

Jeanes de Brock

quod attestor

Domini 1712

"Vissershoeek" (later ook "Mosselhoek" genoemd), die met hun open boten op zee voeren. Het kanaal zat vol zoetwatervis en in de Kreek naar zee werd duchtig gevist met kruisnetten. Geen wonder dat er overschot was.

Nu de vraag : was de katoendrukkerij een bloeiend bedrijf ? De katoennijverheid, tijdens de Franse bezetting, vormt een hoofdstuk op zichzelf. Daarom zullen we het houden bij enkele sleutelwoorden : in het begin bloei, mechanisatie te danken aan het binnensmokkelen van de "mule-jennies" uit Engeland, mechanisatie = zware investeringen = schuldenlast. Na 1806 verbod op import van Engelse stoffen. Achteraf terugval en failliet van twee grote katoendrukkerijen. Ik vermoed dat deze van Slykens maar klein bier was tegenover de bedrijven in het binnenland die veel volk tewerkstelden.

Tenslotte : de inwoners van Slykens hadden hun best gedaan. Alle comparanten ondertekenden geestdriftig de akte op 29 juli 1788. Ze waren bereid alles onder ede te bevestigen. Hoe zwaar deze eed woog kan U wellicht binnenkort hier vernemen.

Met dank aan mijn aangever Daniël FARASYN voor de vele tips, aan Jan COOPMAN voor de fotocopies van drie akten uit het Fonds Van Caillie : 1941-146/197, 1941-145/57, 1941-145/108.

PRENTKAARTEN VAN LOUIS ROYON (1882-1968)

door Omer VILAIN

In 1981 liet Norbert HOSTYN een zeer interessante bijdrage over de Oostendse kunstschilder Louis ROYON in ons tijdschrift onder de titel "Vergeten Oostendse schilders : XIII. Louis Royon" verschijnen (1).

Als slot vermeldde HOSTYN dat er 2 prentkaarten met reproducties van kunstwerken van Louis ROYON waren, nl. een zwart-witte publiciteitskaart, een vaartuig in volle zee voorstellend, met de tekst "Vins et spiritueux Alfred Royon-Kremer, Ostende" op de keerzijde gedrukt en een prentkaart uit de série 6 "Les peintres de la mer" met een gereproduceerde pentekening.

We waren er toen ook vast van overtuigd dat de overige nummers uit die reeks reproducties van andere marineschilders waren. Inmiddels vonden we nog enkele kaarten van ROYON, steeds uit de reeksen "Les peintres de la mer". Meer wisten we daar niet over tot we onlangs tot onze grote en blijde verrassing de volledige reeksen van 1 tot en met 10 op een rommelmarkt vonden. Ieder van deze 10 séries "Les peintres de la mer" bevatte steeds 6 kaarten. Het waren allemaal pentekeningen van Louis ROYON ! Het was de eerste maal dat wij van deze 60 kaarten met zeilschepen, visserijschepen, pleziervaartuigen, maaltboten, oorlogsschepen en andere vaartuigen kennis kregen.

Amper enkele dagen later vonden we weer een dergelijke kaart. Ditmaal uit de série 11 ! Zo kunnen we thans niet antwoorden of er 11, 12 of meer reeksen van "Les peintres de la mer" met pentekeningen van Louis ROYON gedrukt werden.

Waar Norbert HOSTYN de eerst gevonden kaart van "Les peintres de la mer" omstreeks 1926 situeerde, moeten wij die datum thans terugbrengen tussen 1910 en 1912, want enkele van de door ons ontdekte kaarten dragen de poststempel van 1912.

Ook vonden we nog een kleine reeks van 4 kaarten in kleur die in de souvenir-shops van de pakketboten verkocht werden. Ze stellen de maalboten "Prince Léopold", "Prinses Astrid", "Prince Charles" en "Prinses Joséphine-Charlotte" voor. Allen zijn in opdracht rond 1935 door Louis ROYON geschilderd. Daarnaast heeft hij nog een mooie kaart met de "Prince Baudouin" als publiciteitskaart voor de lijn Oostende-Dover in 1935 mogen ontwerpen.

Een andere ontdekking was een kaart door de Red Star Line uitgegeven. Deze stelt de transatlantiek "Belgenland" voor. Op de adreszijde van de kaart staat "Antwerp-Havre-Southampton-New York" gedrukt. Deze prentkaart is van na 1923 toen de "Belgenland" in vaart kwam.

Tenslotte vonden we nog een prentkaart die verkocht werd door het "Hulpfonds voor Zeelieden". Het stelt "Het Zwin in de XVe eeuw" naar een olieverfschilderij van kunstschilder Louis ROYON voor.

Dit alles maakt een (voorlopig ?) totaal van minstens 74 prentkaarten van tekeningen en schilderijen van Louis ROYON. We hopen dat deze informatie voor de Ostendiana-prentkaarten-verzamelaars van enig belang kan zijn en wellicht ook voor de biografen van Louis ROYON.

(1) Cf. De Plate, jg. 1981, p. 18-19 en 30-31.

ZONNEWIJZERS TE OOSTENDE

door J.B. DREESEN

De zonnepijlers zijn thans vrijwel overbodig, maar zeer attractieve herinneringen aan een vroegere wijze van tijdmeting. Mede door het vaak grote verschil in uitvoering kan men genieten van hun vorm : maar bovenal tonen zij ons ook de belangstelling van onze voorouders in het hemelgebeuren en geven zij ons een inzicht in hun wiskundige en sterrekundige kennis.

Wel moeten we ons realiseren, dat er thans ook enkele moderne zonnepijlers zijn, waarop de tijd tot op 1 minuut nauwkeurig af te lezen is. Bij een eventuele storing van de meer en meer in zwang komende elektrische tijdsaanwijzingen, kunnen deze zonnepijlers nog uitermate nuttige diensten bewijzen in het dagelijks leven. Zij zouden dan weer (weliswaar voor korte tijd) de functie krijgen die ze eeuwen hadden na het ontstaan van de mechanische uurwerken (die in gebruik kwamen ca. 1500 n.C.) namelijk de controle van de niet altijd juist aanduidende mechanische uurwerken.

Door de toenemende verbetering in de constructie van deze laatste geraakten de zonnepijlers na 1800 in onbruik. Zij bleven echter op vele plaatsen bewaard, hoofdzakelijk als herinnering aan een vroegere wijze van tijdmeting, als romantische ornamenten of als informatiebron voor een deel van het hemelgebeuren.

De retro-beweging die sedert enkele decennia in onze maatschappij ingang vond is er de oorzaak van dat ook aan onze moderne gebouwen en in onze tuinen weer zonnepijlers verschijnen.

Ook in Oostende hebben destijds zonnepijlers gestaan en zijn er in de laatste jaren weer een paar verschenen. De bedoeling van deze bijdrage is dan ook de aandacht hierop te vestigen.

Naast de "oirlogie" van het Stadhuis en de Grote Markt, dienden zij om deze laatste op hun werking te controleren en om de bevolking enig begrip van het "ongeveer" juiste uur bij te brengen.

Na 1604 (1) was er voor het eerst sprake van het aanbrengen van een zonnewijzer op de "Hoge Wacht" of "Grote Wacht". Dit was het gebouw op de hoek van het Wapenplein en de Louisastraat, waar tot mei 1940 de Stadsbibliotheek was ondergebracht.

Een tekst uit 1638-1639 vermeldt "over het leveren ende maken van het SONNEKOMPAS stoende boven de corps de garde deser stede". Vermits de gevel van dit gebouw op het zuid-zuidoosten uitgaf stond dit instrument op een zeer geschikte plaats. Het bestaan van deze zonnewijzer werd door de heer Daniël FARASYN vermeld in zijn bijdrage "Belgische steden in reliëf - Oostende" (blz. 146) (2).

Vijfendertig jaar later komen een aantal zonnewijzers de Stadhuis-toren sieren. Het juiste aantal is niet gekend, maar een tekst uit 1674-75 luidt als volgt (3) : "Ter cause van het maeken van eenighe sonnewysers aen den toren van den Stadthuysse". Daar geen enkele muur van deze toren zuiver noord gericht was zal er waarschijnlijk op elke muur een zonnewijzer gestaan hebben.

Ook op de, in 1665 gebouwde Kaaipoort stond er op het einde van de 17de eeuw een zonnewijzer (4).

In het Oostende van vandaag komen er vier zonnewijzers voor. Ze zijn alle vier van recente makelij.

Het eerste exemplaar is een EQUATORIALE zonnewijzer van het meest gangbare type. Hij staat voor het directiegebouw van DAIKIN en is zichtbaar vanaf de A.10 autoweg. Hij is van Nederlandse makelij want hij werd geschonken door de directeur van Daikin-Nederland aan het Oostends filiaal bij de officiële opening van deze laatste.

Tijdens, recente, bouwwerken is hij een tijd weggeweest maar staat nu, volledig heropgefrist, weer, in volle glorie, op zijn vroegere plaats. Equatoriale zonnewijzers worden meestal in tuinen of stadspleinen geplaatst.

Een tweede exemplaar prijkt op de voorgevel van mijn woning in de Rode Kruisstraat 4. Ik ontwierp, realiseerde en plaatste hem in 1980. Het is een VERTICALE zonnewijzer met een westelijke afwijking van 9 graden voorzien van een TIJDVERHEFFINGSkromme. De verticale zonnewijzer is degene, die men in de meeste gevallen aan een gebouw aantreft.

Een derde exemplaar is van het EQUATORIALE type en staat in het voortuintje van het huis Elisabethlaan 210. Het is een courante uitvoering, eenvoudiger van opbouw dan het Daikin-model, en werd aangekocht in Oostburg.

Nummer vier in de reeks staat enigszins verborgen in het voortuintje van het huis nr. 13 in de Roerdompstraat. Het is een ronde stenen plaat met een NOORDwijzer. Meer details kon ik er tot nog toe niet over krijgen.

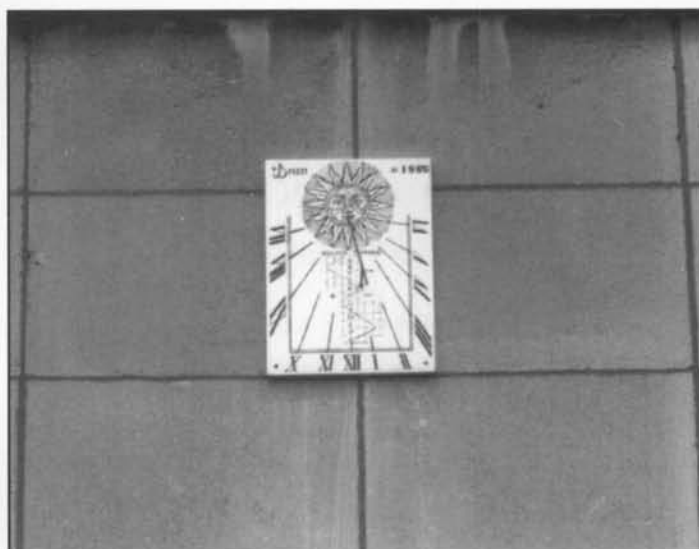
Van deze zonnewijzers vindt U een afdruk op de hierbij gevoegde fotobladzijde.

Tot daar de Oostendse oogst aan zonnewijzers tot op heden. Moest U nog van een of meerdere exemplaren weten, zelfs uit het verleden, dan zou U ons een genoegen doen met ze ons te melden.

ZONNEWIJZERS TE OOSTENDE

*De Equatoriale zonnwijzer
voor het hoofdgebouw van
DAIKIN*

*De Verticale zonnwijzer
met Westelijke afwijking
Rode Kruisstraat 4*

*De Equatoriale zonnwijzer
Elisabethlaan 210*

*De Noordwijzer
Roerdompstraat 13*

- Verwijzingen : (1) Met dank aan de heer Farasyn voor deze aanwijzingen uit zijn persoonlijk archief.
(2) D. Farasyn. Belgische Steden in reliëf. Oostende.
(3) Persoonlijk archief van dhr. Farasyn.
(4) Jan Coopman. Bijdrage over "De Nieuwe Kaaipoort" in het tijdschrift van de V.V.F. Oostende, jg. 1988, blz. 35/88.

EEN VERBROKEN VERLOVING IN HET JAAR 1696

Overgeschreven en hertaald door Julien VERHAEGHE

Op 2 april 1696 werd aan het College van Burgemeester en Schepenen van de stad Oostende door de Officiaal van het Bisdom Brugge een brief geschreven met het verzoek de getuigen te willen ondervragen in een zaak (behandeld door het Bisdom) van verbroken huwelijksbelofte, ingespannen door Gillis DE WULF tegen Cornelie SERVAES.

Nadat de stadsbode Augustijn VAN CUYL de getuigen wettelijk had gedagvaard werden de ondervragingen gedaan op 18 april door de schepenen Antoine DE CAN en Matthys MAES, in aanwezigheid van Juan François BONTE, vertegenwoordiger van het Bisdom.

Als eerste werd opgeroepen Therese MACRÉ, dochter van Julien, 29 jaar, geboren te Arien, echtgenote van Gilles RAMBURGHE.

Zij verklaart dat Cornelie SERVAES en Gillis DE WULF op een avond, ongeveer 27 maanden geleden, bij haar thuis zijn samengekomen, en dat Cornelie "seer ontstelt zijnde", aan haar Gillis heeft gezegd dat zij door zijn moeder zwaar beledigd en geslagen is geweest omdat zij de geschreven trouwbelofte, tussen hun beiden afgelegd, niet wilde teruggeven. Gillis poogde haar te troosten, zeggende "al ist dat mijn moeder begeert dat zij mij van mijne belofte soudt ontslaan, toch sal ick u nooit verlaeten".

Terwijl de tortelduifjes "alsoo soetjes tsaemen waeren spreekende", is de moeder van Gillis DE WULF ook binnengekomen, juist op het moment dat Gillis zijn Cornelie poogde te overtuigen, zeggende "voldoet aan mijn moeders versoeck, ick en sal u daeromme niet verlaeten".

Moeder DE WULF is direct beginnen schelden, en Cornelie "met groote colere toevliegende", verweet haar, "Gij vermaeledijde hoere, gij en sult mijnen soone niet hebben, al soude ick u het herte breecken ende de vrucht uijt uw lichaem haelen".

Na zo haar gedacht gezegd te hebben, en na haar scheldcanonnade een beetje gekalmeerd, en "door het schoone spreekken, aandringhen ende gevleij" van de aanwezigen, is moeder DE WULF dan vertrokken uit het huis van de getuige, tesamen met Cornelie SERVAES.

Vervolgens wordt ondervraagd Marie PEDOU, dochter van Jan, geboren te Oostende, echtgenote van Pieter VANDEN BUSSCHE.

Zij weet te vertellen dat Cornelie SERVAES gewoond heeft in het huis van de ouders van Gillis DE WULF, en daar zwanger geworden is.

Toen de getuige, ongeveer twee jaar geleden, in dit huis op bezoek kwam, hoorde zij in de kelderkamer "kijven, tieren ende battementen". Nieuwsgierig is zij gaan zien, en heeft moeder DE WULF gevonden, luid scheldende "ende Cornelie toeschiedende omme haer te slaen", ook weer omdat Cornelie de geschreven trouwbelofte niet wilde teruggeven.

De getuige is tussengekomen, heeft de ruziemaaksters gescheiden, zeggende tegen moeder DE WULF, "joffrouwe, siet wat gij doet, ist niet omme de wille van haer, laet het omme het kint dat sij draecht", waarop Cornelie het afgetrapt is, en elders gaan wonen.

Daags nadien is moeder DE WULF bij de getuige gekomen om haar te vragen om Cornelie bij haar uit te nodigen, opdat zij haar wat geld zou kunnen geven. Toen Cornelie daarop inging, was haar eerste vraag of haar geliefde Gillis nog in de stad was, waarop de getuige bevestigend heeft geantwoord.

Marie PEDOU weet ook te vertellen dat moeder DE WULF dan afgekomen is, vergezeld van notaris Guillaume VANDEN HEEDE, die ter plaatse een contract van "ontslaevinghe" heeft opgesteld, het aan Cornelie voorgelezen, en haar verzocht dit onmiddellijk te ondertekenen. Cornelie heeft daar enkel op geantwoord "wat wilt gij dat ick teekene ofte schrijve", waarop de notaris bleef aandringen.

Wat Cornelie toen nog gezegd heeft weet de getuige niet, wel heeft zij de notaris horen zeggen "neemt de penne ende teeckent", terwijl hij haar hand in de zijne nam, en haar op die manier geholpen heeft bij het ondertekenen van het contract "vermits zij niet en can schrijven".

Nadat notaris VANDEN HEEDE op die manier zijn handtekening verkregen had is hij vertrokken, zeggende tegen de getuige "al ist dat ick sulx gedaen hebben hetwelcke ick niet geeren en doen, het is al niet, ick bemoeije mij liever met andere affairen".

Marie PEDOU voegt hier nog aan toe dat toen dit contract getekend werd, zij "thaeren huijse geen crackeel nocte twijfelachtighe woorden en heeft gehoort".

Bron : register BV nr. 7 123

DE STICHTERS VAN DE KONINKLIJKE JACHTCLUB OOSTENDE

door Robert OUVRY *

Kapitein François EYCKHOLT

Op 26 juni 1806 kwam Adrien François EYCKHOLT, postmeester te Antwerpen, op het stadhuis de melding maken dat zijn vrouw Hélène NAGELS bevallen was van een zoon op 24 juni 1806 en dat het kind onder de namen François, Joseph diende ingeschreven te worden (het bundel 4168 van het Algemeen Nationaal Archief te Brussel geeft verkeerdelijk 20 juni als geboortedatum).

Op 1 september 1822 kwam EYCKHOLT François, als jongen van 14 jaar, op de militaire school van Delft terecht in de hoedanigheid van aspirant-adelborst. Hij werd er benoemd tot adelborst 1ste klasse op 1 juli 1825.

In september scheepte hij in op het fregat "Minerve" en op 15 februari 1826 op de korvet "Pallais" voor een zending van 5 jaar in de Antillen.

Terug in Texel, op 5 februari 1831, vroeg hij zijn eervol ontslag bij de Nederlandse vloot. Hij keerde terug naar zijn geboortestad, waar hij op 11 juni van hetzelfde jaar, benoemd werd tot luitenant in onze Koninklijke Marine.

Op zijn initiatief werd, bij het begin van de Tiendaagse Campagne,

een compagnie gevormd van 120 matrozen, met het doel de scheepswer-
ven van Boom te verdedigen en scheepsbemanning te voorzien voor
twee achtergebleven kanonneerboten.

Het Nationaal Congres besliste op 15 januari 1831 een bedrag van
50.000 gulden te besteden aan het bouwen van twee brigantijnen.
De plannen waren reeds opgesteld door Bruggen en Wegen en de bouw
ging door op de werven van FLEURY-DYRAY, een luitenant-kolonel
bij de burgerwacht in Brussel.

Deze zeilschepen waren 25 meter lang, 6 meter breed en hadden een
diepgang van 2,2 meter. Zij werden gedoopt "Congrès" en "Quatre-
Journées". EYCKHOLT kreeg het bevel van de "Quatre-Journées" op
1 mei 1832.

Op 11 augustus 1835 werd hij bevelhebber over het gewapende handels-
zeilschip de "Météore" van vader DE LECLUZE uit Brugge. Deze laat-
ste had nog maar pas de "Robuste" verloren, maar had zich daardoor
niet laten ontmoedigen.

De "Météore" had als vracht export-goederen met bestemming Tunis.
EYCKHOLT had onder zijn bevel, de twee adelborsten 1ste klasse
P. CLAEYS en SWARTS, de adelborsten 2de klasse VAN ZUYLEN, DE
BONINGE en PERLAU en de bootsman VAN TILBORG. De bemanning bestond
uit militaire matrozen.

De eigenaar DE LECLUZE reisde mee. De dagbladen uit die tijd schre-
ven met bewondering over de inlandse produkten met een waarde van
100.000 fr.

De "Météore" kwam aan in Algiers op 8 september, na 28 dagen zeil-
len. Verder ging het naar Malta waar hij aankwam eind september. De
geplande reis naar Alexandrie ging niet door, daar Egypte op dat
moment geteisterd werd door pest en cholera.

Men moest dus terug naar Tunis, deze keer om er goederen uit te
kiezen en aan te kopen. De "Météore" bracht ook de beruchte Prins
PUKLER van Muscat en zijn gevolg naar Malta.

Na enkele zorgeloze zwerftochten kwam het schip, na 50 dagen zeilen,
aan te Oostende op 3 maart 1839. De "Météore" mocht echter Oostende
niet binnenvaren, daar hij van landen kwam waar mogelijke besmet-
ting heerste. Dan maar naar Nieuwpoort, de quarantaine haven.
Daar kon het schip echter niet binnen door zijn diepgang, dus
moest hij naar de Nederlandse quarantaine haven Vlissingen doorva-
ren, alvorens naar Antwerpen te zeilen om er te lossen.

De reder DE LECLUYSE was met een stoomschip vanuit Tunis naar
België teruggekomen en werd bij de koning ontvangen voor een lang
onderhoud betreffende de resultaten van deze reis. De koning stelde
veel belang in een mogelijke toekomst voor onze handel met over-
zeese gebieden. Hij werd daarin niet gesteund door onze bekrompen
kamerleden.

Tien dagen nadat hij aangekomen was met de "Météore", nam EYCKHOLT
het bevel over van de "Quarte Journées".

Gedurende drie jaar, steeds van juni tot augustus, vaarde hij
naar Shetland en Feroe eilanden, ging cruisen als visserijwacht-
schip en als schoolschip voor toekomstige adelborsten.

Op 30 juni 1840 kreeg hij het bevel over de "Louise-Marie", met
dezelfde opdracht als voordien. Als tweede luitenant vaarde toen
Pierre TRATSAERT mee, iemand waarover wij later zullen spreken
als medestichter van de Yacht Club.

Pas terug thuis, vaarden EYCKHOLT en TRATSAERT in december 1840 met de "Louise-Marie" naar Lissabon om er de Belgische gezant af te zetten.

Bij hun aankomst daar op 6 december 1840 schreef gezant BEAULIEU naar onze Minister van Buitenlandse Zaken LEBEAU een brief vol lof over EYCKHOLT : "Een officier met zeer grote verdienste, voortreffelijk zeeman, een zeer bescheiden en wel opgevoed man".

Op 2 januari 1841 meldde Minister LEBEAU aan Jules VAN PRAET (Minister van het Huis van de Koning) dat kapitein ter zee EYCKHOLT aangekomen was en als het Zijne Majesteit behaagde zou hij ter beschikking zijn voor een onderhoud.

Op 25 maart 1841 kreeg EYCKHOLT het bevel over onze kanonneerboot nr. 1 met de opdracht zich naar de Feroe eilanden te begeven, om deze over te nemen van Denemarken. Dit zou een goede schuilplaats kunnen worden voor onze vissers en de ideale plek om een fabriek te stichten voor het drogen van vis. Onze parlamentsleden, die weinig ondernemingsgeest hadden, kelderden zoals gewoonlijk, dit mogelijk aanhechtingsplan.

Ondertussen werd EYCKHOLT op 21 april 1841 tot kapitein ter zee benoemd en op 1 oktober van hetzelfde jaar verliet hij zijn kanonneerboot.

Van 5 mei tot 24 juni 1842 vervulde hij de functie van regerings-commissaris aan boord van de "British-Queen", waarvan hij het bevel overnam op 3 juli 1842.

Op 3 mei 1844 vertrok de driemasterbark "Schelde" met bestemming China. Dit vrachtschip was gebouwd op de werven L. MARGUERITE en behoorde toe aan de firma CATEAU-WATTEL. EYCKHOLT was bevelhebber met als eerste luitenant P. CLAEYS, als tweede luitenant, de heren PERLAU, DUFOUR en dokter DECHANGE als gezondheidsofficier (we zullen het later nog hebben over PERLAU, ook een medestichter van de Yacht Club Oostende).

In de "Gazette médicale" kan men lezen dat deze clipper op 22 juni 1845 in Oostende terugkwam (na een reis van 13 maanden) zonder het verlies van enig bemanningslid. Dit was te danken aan de uitstekende administratie van EYCKHOLT en de medische zorgen van Dr. DECHANGE.

Op de heenreis hadden zij Santa Cruz de Ténériffe en Singapore aangedaan, en op de terugreis waren zij Manilla en St. Hélène binnengelopen.

Twee en een halve maand verbleven zij in het Hemelse Rijk en dankzij zijn uitstekende reputatie mocht Dr. DECHANGE opzoeken verrichten in het binnenland en kon hij een aanzienlijke verzameling planten en bloemen meebrengen. Het boek dat hij over dit onderwerp kon bemachtigen, liet hij vertalen door een missionaris. Het Koninklijk Museum van het Leger bewaart in zijn archieven een lijst van de voorwerpen die tijdens deze reis meegebracht werden.

De wet van 9 juli 1845 zette het licht op groen voor de uitbating van de lijn Oostende-Dover, voorheen enkel door Britse schepen uitgebaat. EYCKHOLT werd naar de oevers van Thames gestuurd, waar op de werf DITCHBURN & MARE, onze eerste staatsmailboot in aanbouw was.

In juli 1845 woonde EYCKHOLT de opening bij van de "Cercle du Phare" en knoopte er vriendschappelijke betrekkingen aan met J. FINCH en zijn zoon Willy (de kunstschilder) beiden ervaren jachtzeilers. Zij

ontwierpen toen reeds de wedstrijd-bepalingen en -banen van onze eerste zeilwedstrijd (deze zijn opgenomen in het boek "150 jaar wedstrijdzeilen").

Op 29 januari 1846 werd EYCKHOLT benoemd tot diensthoof van de stoomdienst Oostende-Dover.

Op 3 maart* gebeurde de eerste overtocht van onze "Chemin de Fer" onder het bevel van François CLAEYS.

Het tijdschrift "La feuille d'Ostende" van 16 maart 1846 vermeldt dat EYCKHOLT benoemd werd als Zeevaart Commissaris te Oostende.

De "Cercle des Régates" werd gesticht op 16 april 1846 met EYCKHOLT als voorzitter van de jury. Onder de bestuursleden bevonden zich kapitein François CLAEYS en het gemeenteraadslid Joseph DE BONINGE. Deze laatste had de reis naar Noord-Afrika meegevaren in 1835/36 onder het bevel van EYCKHOLT en was toen reder geworden.

Het dagblad "Le Précurseur" uit Antwerpen gaf in de editie van 9, 10, 11 en 12 juli 1846 een gedetailleerd relaas van de zeilen- en roeiwedstrijden die toen ingericht werden. In het nummer van 10 juli kon men lezen : "De prijzen zullen morgen uitgereikt worden om 14.00 hr., in het Casino, door de jury en de leden van de wedstrijdcommissie. Mr. EYCKHOLT, die deze manifestatie ingericht heeft en tal van moeilijkheden opgelost heeft, zal als voorzitter van de jury, de beker van de koning aan Mr. SMITH overhandigen".

Buiten voorzitter van de algemene vergadering van 6 augustus 1847 in de "Cercle du Phare" was EYCKHOLT ook nog commissaris van de "Cercle des Régates" en droeg hij nog de titel van kolonel-commandant van de Koninklijke Marine.

Wegens gezondheidsredenen was hij niet aanwezig op de vergadering van 6 augustus 1853, waar onze "Cercle des Régates" omgevormd werd tot "Yacht Club d'Ostende". Om dezelfde reden vroeg EYCKHOLT zijn pensioen aan op 21 november 1853.

François EYCKHOLT verhuisde naar Drie Fontaine in Vilvoorde waar zijn broer Pierre Adolphe (° Antwerpen 1802) directeur was bij de Spoorwegen en waar zijn zuster woonde die getrouwd was met de grondbezitter Napoléon CAMPION. Een andere broer, Ferdinand Théodore (echtgenote Eugénie DEVAUX) werd benoemd tot Kapitein der Genie op 22 november 1830 en was belast met de forten van Veloo, Diest en Antwerpen. Deze ging op pensioen als generaal-majoor in 1865 en woonde in Brussel, Etterbeeksesteenweg nr. 3.

François EYCKHOLT overleed ten gevolge van een tropische ziekte, in Vilvoorde op 4 september 1854. Hij was ridder in de Leopoldsorde en ridder van de Onbevleete Ontvangenis van Villa Viciosa.

BRONNEN : - Bevolkingsdienst van Antwerpen en Vilvoorde.
- Bundel 4168 van het Koninklijk Archief te Brussel.
- "Les Ancêtres de notre Force Navale" van Louis Leconte.
- "La petite histoire de la Marine Royale Belge" door Henry Devos, verschenen in boek IX van 1955 van de Belgische Marine Academie.

* Met toelating van de heer OUVRY overgenomen uit het Clubblaadje van de R.Y.C.O.

door François COOPMAN

In een vorig artikel (De Plate 89/175) hebben we gezien hoe de bemanning van de stoomtreiler O.131 "John", onder het bevel van hun moedige kapitein, P. PINCKET, er in slaagden een Duitse onderzeeër op de vlucht te drijven. Dergelijke aktie werd toen aanzien als een "bravourstuk". Vissersvaartuigen waren immers een gretige prooi voor de U-boten. Meer dan 500 Britse vissersvaartuigen vielen in de loop van de Eerste Wereldoorlog als slachtoffer van de onbeperkte onderzeebootoorlog, een vijftiental Belgische vaartuigen ondergingen hetzelfde lot, terwijl het neutrale Nederland 175 vissersvaartuigen verloor; 862 Nederlandse vissers verloren hierbij het leven !

De O.131 en een gedeelte van zijn bemanning zouden echter niet lang genieten van de vele huldeblijken die hen te beurt waren gevallen. Op 3 januari 1918, omstreeks 21.00 uur lag de O.131 aan de "korre", August CALCOEN liep wacht. Op dezelfde hoogte en evenwijdig met de O.131 was ook de O.55 "Comte Horace van der Burgh" van de rederij BAELS aan het vissen. Opeens zag de wachtloper, A. CALCOEN, hoe de O.55 onverwachts van koers veranderde en recht naar de O.131 toe vaarde. Een aanvaring was onvermijdelijk en de O.55 boorde zich in de bakboordzijde, ter hoogte van de brug, van de O.131. Nu laten wij het woord aan wijlen P. PINCKET, via zijn zeeverslag.

"Als de aanvaring plaats had was ik op de brug bij de wachtsman A. CALCOEN sedert twee minuten. Deze had mij geroepen op het zien van dit verkeerd maneuver van de O.55. Ik was al van enige tijd op dek. Na de aanvaring sprong ik van de brug naar de plaats van de aanvaring om te zien wat er nog te doen was voor de redding van het schip. Ik meende nog van zeil voor 't gat te trekken, maar het gat was te groot. Ik liep door naar de boot achter de mannen roepende maar 't schip zonk zo snel dat geen tijd was om de boot klaar te krijgen. Er greep dan een carbuur ontploffing plaats in 't machien. Alle hoop verloren ziende voor 't schip liep ik naar de kaartenkamer achter mijn lijfcorset, het water liep dan al aan dek. Wetende dat men nooit over boord springt van een schip om niet mede onder water getrokken te worden riep ik 'elk moet trachten zijn eigen te redden' en ik sprong over boord. Ik zwom en riep naar de O.55 de boot uit te zetten. Een vijftal minuten nadien was eindelijk hun boot uit. Ik kreeg dan een boei te pakken die ik zag drijven en hoorde terzelfder tijd gedurig hulp roepen tegen mijn gezonken schip. Ik zwom er terug naar toe en zag de visscher BAERT op 't punt te zinken. Ik reikte hem de boei toe waarin hij zijn arm stak. Ik bracht hem bij de boot van de O.55 en hielp hem erin met mijn eene hand aan de kant van de boot steunende. Ik kroop dan zelf in de boot en nam er het bestuur van en redde nog mijn stuurman, Louis DEDRIE en de visscher H. GILLEGOT. Stoker J. DEMAN was dan al in de boot opgenomen. T. GILLEGOT, stoker, de officier en de kanonnier zijn aan boord van de O.55 opgenomen, de eerste al zwemmend en de twee laatste drijvende op een plank".

Zes bemanningsleden van de O.131, nl. André DEMAN, August CALCOEN, Léon ALLARY, Edouard MEYERS, Arthur DEGRUYTER en François VAN HOUCKE lieten er hun leven. Voor de kapitein van de O.55 was er nog een droevige taak weggelegd. Hij woonde immers in dezelfde

straat als de vermiste Léon ALLARY, het was zijn triestig lot de weduwe en haar kinderen van het ongeval op de hoogte te brengen.

Op 12 januari werd het lijk van August CALCOEN opgevist door een Britse treiler die het stoffelijk overschot binnenbracht in Milford-Haven waar het op 15 januari 1918 werd begraven.

Ter uitzonderlijke titel werd door de bevoegde diensten beslist dat de aanvaring van de 0.131 en de 0.55 te wijten was aan "oorlogsomstandigheden". In normale omstandigheden mijden vissende vaartuigen elkander als de pest maar aangezien het gevaar van de Duitse onderzeeërs had de Britse Admiraliteit beslist dat de vissersvaartuigen in de onmiddellijke nabijheid van hun beschermer, nl. een bewapend vissersvaartuig, diende te vissen.

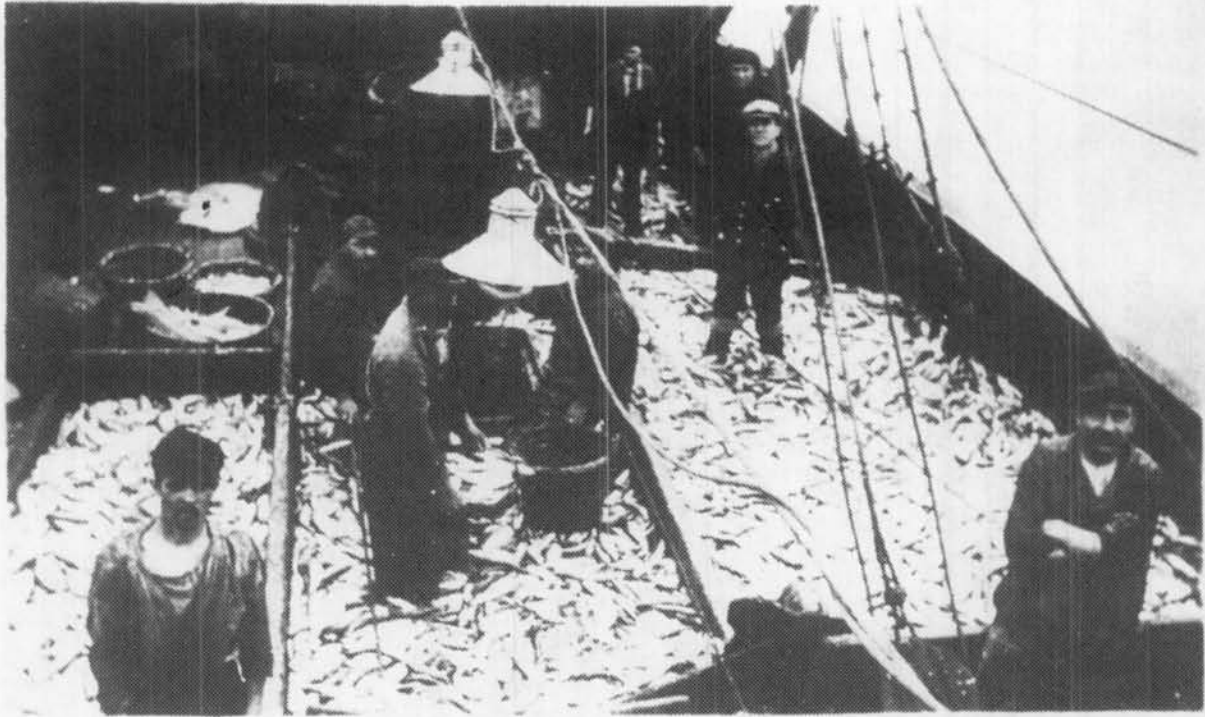
Deze "veiligheidsmaatregel", gekoppeld aan een menselijke fout, werd noodlottig voor de 0.131 en zes van zijn bemanningsleden.

De bemanning van de 0.131 poseert voor de fotograaf.

Verloren op 3 januari 1918 hun leven :

André DEMAN	machinist	rij 2 midden
August CALCOEN	matroos	rij 1 links
Léon ALLARY	matroos	rij 1 tweede van links
Edouard MEYERS	lichtmatroos	rij 3 midden
Arthur DEGRUYTER	hulpstoker	rij 3 links
François VAN HOUCKE	jongen	rij 3 rechts

De bemanning van de O.131 is tevreden met een rijke vangst die in het ruim geladen wordt. De Britse marineofficier heeft zijn uniform aangepast aan de omstandigheden !

OOSTENDSE NUMISMATIEK

door Edwin LIETARD

VUURTOREN VAN OOSTENDE IN 1771

Om de veiligheid te waarborgen van de haven van Oostende en van haar opbloeiende vissersvloot, en vooral om de ingang van deze haven aan de scheepvaart op de Noordzee duidelijk te maken werd er, na overleg met de diverse diensten van Keizerin Maria-Thérésia van Oostenrijk, overgegaan tot de goedkeuring van de bouw van een vuurtoren in de haven van Oostende in 1771.

Deze vuurtoren was een kolom, opgetrokken in Toscaanse stijl en verlicht door een buitenstaand vuur, gevoed door steenkool. Deze lichtbaken werd opgetrokken buiten de vestingswallen (nu het Zeeheldenplein op de plaats van het monument der zeelieden).

De inhuldiging greep plaats op 15 oktober 1772 in aanwezigheid van burgemeester Arnold HOYS en het voltallig schepencollege, vele personaliteiten en menig afgevaardigde van de visserij.

Architect DE WEZ was de ontwerper van dit kunstwerk dat bestond uit de eigenlijke vuurtoren en bijhorend huisje voor de wachter, dit alles voor de som van 10.000 Florijn.

Reeds in 1776 werd, na uitdrukkelijk aandringen van de scheepvaartdeskundigen, de verlichting met steenkool vervangen door lichtspiegels. De reden was te zoeken in het voortdurend uitdoven van het licht bij stormweer en geweldige regenval.

Deze vuurtoren bleef in dienst tot eind 1859, en werd vervangen op 1 januari 1860 door een nieuwe vuurtoren opgericht op de oosteroever van de haven.

De oude vuurtoren bleef bestaan, maar niet meer als lichtbaken. Gedurende W.O. II werd hij afgebroken. Bij de oudere Oostendenaars was dit bouwwerk gekend als "de vlaggestok".

Ter gelegenheid van het oprichten van de eerste vuurtoren in Oostende, werden 2 medailles geslagen om deze gebeurtenis te herdenken.

1771 ZILVEREN en BRONZEN MEDAILLE Ø 35 mm VI : 91

R. CAR. ALEX. LOTH. DUX. BELG. PRAEF. 1771

Buste van Karel, Hertog van Lotharingen, rechts gericht en gekleed in een harnas. Onderaan het borstbeeld een "R" : ROET-TIERS (graveur van deze medaille).

V. NAVIGANTIVM SALVTI PROVIDET

Zicht op de haven van Oostende. De haven met 2 staketsels en links onderaan de vesting met binnenin OSTENDA. De vuurtoren staat buiten de vestingswallen. Voor de haven een driemaster met volle zeilen.

DE WELDAEDIGHEYT 1850

Deze organisatie werd in het leven geroepen te Oostende in de periode tussen 1820 en 1850. Ze had tot doel hulp te verlenen aan de behoeftigen van onze stad.

De hulpverlening werd onderverdeeld in 3 categoriën, nml. geldelijke steun, woonstmogelijkheid, voedsel- en onderhoudsbevoorrading.

De voedsel- en onderhoudsbevoorrading (hoofdaandeel van de hulpverlening) werd geboden door de uitreiking van "MEREAX" of "ARMENPENNINGEN".

Deze "Mereaux" gaven recht, in verschillende winkels van de stad, op de noodzakelijke produkten voor het levensonderhoud van de armen.

Op ieder van deze armenpenningen kwam een letter voor :

Mereau met een A : gaf recht op aardappelen en appelen.

Mereau met een B : gaf recht op brood, boter, bier en bloem.

Mereau met een F : onbekend.

Mereau met een P : gaf recht op petroleum.

Mereau met een S : gaf recht op suiker en soep.

MEREAU IN LOOD Ø 30 mm

R. OOSTENDE

V. WELDAEDIGHEYT - A

HARMONIE EUTERPE

Deze muziekmaatschappij werd gesticht te Oostende in 1850 en men huldigde haar vaandel in op 22 november 1891.

Een grote eer viel de harmonie te beurt in 1896, bij haar officiële erkenning en haar ontvangst op het stadhuis van Oostende. In deze periode was de heer Ernest DE TAEYE dirigent.

De harmonie Euterpe nam deel aan alle plechtigheden die werden georganiseerd te Oostende. De voornaamste zijn :

- inhuldiging van het carillon in 1896.
- eerste steenlegging van de havenwerken en toevoerswegen in 1896.
- inhuldiging van het monument van Leopold I op het vroegere Gemeenteplein (tegenwoordig het Leopold I plein) in 1901.
- officiële intrede van de prinsen Albert & Elisabeth van België in 1905.
- inhuldiging van de voltooide havenwerken en installaties in 1905.
- inhuldiging van de kerk SS. Petrus & Paulus in 1905.

Bij deze opsomming komen er dan nog diverse andere feestelijkheden die gedurende verschillende jaren in onze stad plaats vonden. De voornaamste zijn : cavalcades, revue des Sociétés, bloemenstoe-ten in de stad en op het water, muziekfestivals, inhuldigingen van de vaandels van verschillende maatschappijen, viering van het nationaal feest, sportmanifestaties, feesten ter gelegenheid van Pasen en Pinksteren en allerhande culturele exposities.

Door de stad Oostende werd in 1891 een medaille geslagen ter gelegenheid van de inhuldiging van het vaandel van de harmonie. Ze werd aan de voornaamste personaliteiten van de harmonie geschonken en er werd een medaille bevestigd aan haar vaandel.

1891 MEDAILLE IN VERGULD BRONS Ø 49 mm MET BRELOK, KROON EN RING

R. LEOPOLD II ROI DES BELGES

Hoofd van de koning linksgericht.

V. Rondom een versiering met diverse muziekinstrumenten, lauwertakken, partituren en vaandels. Middenin een tekst in 6 lijnen :

** HARMONIE EUTERPE **/OSTENDE/INAUGURATION/DU DRAPEAU/22/
NOVEMBRE 1891

Maandag 9e November. -

ZESENTWINTIGSTE DAG DER BEZETTING

Een onzer grootste aannemers zou gelast zijn met het leggen eener brug over de vaart naar Nieupoort : hij zou daartoe zijn werkvolk bijeengeroepen hebben - allen weigerden ! Bravo !

De elektrieke tram, die sedert het opstellen der duitsche kanonnen aan de ramp der Buchareststraat, niet meer regelmatig mochten voortrijden - en zelfs sedert eenige dagen niet meer reden - rijden wederom sedert 11 ure. Wij maken van de gelegenheid gebruik om, mits 10 centiemen, in tram van ver den Zeedijk te zien; wij bemerken dat de duitsche kanonnen, staande op de "lunette" of "halve maan" der haven (kant van den Vuurtoren) weggenomen zijn geworden. Wij zien tevens dat, bij middel van banken den weg naar het staketsel, aan den Reddingsdienst, afgesperd is. Wij zien ook, op het uiteinde der Van Iseghemlaan, tusschen Hôtel du Casino en de Villa Nérée, dat de kanonnen, die gestaan hadden op het uiteinde der Buchareststraat, in de richting dezer plaats, weggenomen zijn geworden. Wij zien heel goed de verschansingen aldaar door de duitschers voor hunne kanonnen opgeworpen.

Men is heden aan Middelkerke begonnen aan het maken der cimenten platform nodig voor het opstellen van een groot kanon (van 42 ctm., zeggen de menschen).

Gansch den nacht worden hulptroepen gezonden in de richting van Middelkerke, waar het kanon, van tijd tot tijd zijne machtige stem laat hooren.

De duitschers leden heden nog eens tamelijk veel verliezen : van een regiment kwamen slechts een 50 tal ongekwetsten terug.

Heden had alhier, in de HH. Petrus en Pauluskerk, de lijkdienst plaats van een oud Oostendsch figuur : M. Adolf DELARUWIÈRE, in leven schilder, beter gekend als een der "baarden". Met zijn broer Jan, over een paar jaren overleden en zijn nog levende broeder August, vormde hij een trio brave Oostendsche volksjongens, geacht, geëerd en bemind om hunne rondborstigheid, hunne vriendelijkheid en ook hunne neerstigheid. Destijds, in 1899, brachten wij in een der "Revue's" die wij met eenige vrienden mieken voor den "Katholieken Volksbond", twee der broeders op het toneel - de gebroeders Henri en Oscar CORVELEYN speelden zoo natuurlijk hunne rol dat het publiek wezentlijk dacht twee der "baarden", in eigen persoon, voor zich te zien staan ! Adolf is nu ook de eeuwigheid ingegaan, en zoo verdwijnt alles, alles ! God gunne dezen braven Oostendenaar de eeuwige rust.

Dinsdag 10e November. -

ZEVENENTWINTIGSTE DAG DER BEZETTING

Het schijnt dat wij sedert een paar dagen eenen nieuwen plaatskommandant hebben, een "corvettenkapitein", WALDEYER bij name.

Het schijnt ook dat dit heerschap, kost wat kost, in tweemaal 24 uren te Nieupoort wil zijn ! As je blief, Menheer !

Tusschen 10 1/2 en 11 1/2 ure komen, van tijd tot tijd, uit de richting van Leffinghe verscheidene troepkens lichtgekwetste

duitschers, die luidkeels zingen van "uns grosser Vaterland" !

Kwart voor 11 ure trekt eene groote kar, met zware stukken hout beladen, naar Middelkerke op, weldra gevolgd door een tram, bestaande uit 5 waggons, eveneens met hout geladen, alsook met zakken ciment en een aantal yolen (kleine vischbootjes, den zelfden morgen door de Duitschers in de Visscherskaai bijgehaald).

Sedert gisteren wordt er gevischt in de binnenhaven en heden kan men garnalen bekomen.

Van vandaag af worden aan de statie, officieële mededeelingen - in 't Duitsch opgesteld - uitgeplakt.

Van 2 1/2 tot 3 1/2 ure trekken een aantal karren met hout, allerhande werktuig om bruggen te maken, kettingen, enz. den Nieu-poortschensteenweg op.

Deze namiddag werden de 2 roode kruisen, op het dak der statie geschilderd, uitgevaagd.

Van 3 tot 4 ure, op de Groote Markt, concert door de mariniers.

Om 5 1/2 ure is het in stad zoo dood als op het kerkhof; schier nievers geen licht meer, tenzij in de koffijhuizen door de Duitschers bezocht.

Gansch den dag en den avond, onophoudelijk kanongebulder in de richting van Middelkerke en van Slype.

*

* *

De hulptroepen, die naar het slagveld worden gestuurd, worden vervoerd in tramwagens voortgetrokken door locomotieven, de Duitse vlag dragend. Het schijnt dat die locomotieven van 't Brugsche komen, deze van 't Oostendsche in tijds Veurnewaarts gezonden zijnde. Het is volstrekt jammer te moeten bestatigen dat de Duitser, om ons volk, om ons land te verpletteren, zooveel gebruik heeft kunnen maken en nog alle dage maakt van allerhande gerief, dat heel gemakkelijk uit den weg had kunnen geruimd worden. Indien men langs den eenen kant, bekennen moet dat de berichten "situation excellente" van onzen Algemeenen Staf en de censuur op de nieuwsbladen onze burgerij en ons werkvolk in slaap wiegden en de oogen van velen slechts geopend werden wanneer het te laat was, kan men toch, aan den anderen kant, niet aannemen dat hooggeplaatste dienstbestuurders van verscheidene groote openbare inrichtingen de ware toedracht der zaken niet kennen ! Wellicht worden die groote vooruitziende geesten, na den oorlog, vereerd met het een of ander onderscheidingsteeken, voor diensten bewezen aan het Vaderland !

Heden moest de gewone zittijd der Kamers geopend worden : de tweede dinsdag van November, datum door de Grondwet vastgesteld. Wellicht is het de eerste maal sedert België België is, dat die opening niet geschieden zal op Belgisch grondgebied, want wie zegt ons dat het Belgisch Parlement niet bijeenkomt heden te Ste Adresse, bij Le Hâvre, waar de Belgische Regeering thans gevestigd is ? Het is moeilijk hier te Oostende zulks weet te komen, want sedert eenige dagen komen er hoegenaamd geene gazetten meer toe - zelfs geen "Bien Public", of geen "Volk" !! Een dagbladverkooper uit Gent, die gewoon was alle 2, 3 dagen Hollandsche bladen mede te brengen, kwam alhier deze morgen met ledige handen terug.

Het schijnt dat er streng verbod bestaat nog Hollandsche bladen

in bezet België of althans in Vlaanderen binnen te brengen; zelfs zouden geene Belgische nieuwsbladen meer mogen overgebracht worden !! Verleden week verscheen hier nog een paar maal een gelegenheidsblaadje "De oorlog ! La guerre ! Der Krieg", zulks met toelating van den duitschen staf. Men vond er berichten in, natuurlijk meest van duitsche zijde, maar toch hier en daar een berichtje dat herlezen moest worden en ook tusschen de regelen gelezen ! "De oorlog" komt nu ook niet meer uit - en zoo zijn we van 't overige der beschaafde wereld afgesneden op Sint Maarten's avond in het jaar Onzes Heeren 1914 !

Er was een tijd, toen we nog geen slaven waren, dat de Vlaamsche kinderen weken op weken dien Maartensavond verbeidden, en ieder avond, in troepkens, de straten onzer stad doortrokken, een "simartèe" of lichtballonneke in d'hand en zingend het vooisje, van oudsher gekend :

Simartée à boule,
Sinte Maarten
Rut, tut, tut,
Zeven appels in een nut
En een al op zijn koolblad
En een al op zijn sch...gat !
Simartée à boule !!
Sinte Maarten avond
Er ligt én schuitje in d'haven
't Is gelaân met koeken en taarten
Ter eere van Sinte Maarten !

Er was een tijd, toen we nog vrij waren, dat onze kleine kleuter-kens, benauwd van Sinte Maarten's komst - de groote man en zijn zware ijzeren ketens - zich rond hunne moeder schaarden en, zoo koeste als een muizeken, het kleine hertje kloppend van aandoening, het oogenblik verwachtten dat Sinte Maarten appelen en noten, kastanjes en peren in den huisgang zou werpen, om dan, eens het gerucht der ketens weggestorven, al giechelen en lachen het fruit te loopen oprapen en te spelen en te praten tot laat in den avond rond de stoof en in hunne beddekens, van die brave Sinte Maarten, die zooveel fruit had medegebracht, en van Sinte Niklaai die nu algauw zou komen met zijn ezeltje en veel koeken en veel speelgoed, en "Ningel Gabereel", die ook nog zou komen met een groote "Ningel Gabereelkoeke", en dan nog 't koekebrood en 't oranjebrood die Nieuwjaar zou medebrengen !!

Eilaas, wat is die tijd lang weg !! Gezang op straat ? Och, neen, de kinderkens, degenen die nog over eenige weken zongen : "Wij zijn nog liever dood dan pruis", zijn weg of mogen van moeder niet meer uitgaan : het is te donker, het is te gevaarlijk op straat ! Sinte Maarten ? Och daar loopen Sinte Maartens genoeg op straat, maar DIE werpen geen appelen of peren of noten of kastanjes, maar DIE schieten op weerzame burgers, DIE plunderen en rooven, DIE verbranden en verwoesten !!!

Sinte Niklaai, "Ningel Gabereel", Nieuwjaar - schoone kinderdagen, wellicht wordt ge dees jaar te Oostende niet gevierd, wellicht liggen we nog te zuchten onder het loodzware juk van den duitschen indringer en verwoester !

*
* * *

De duitschers hebben uit de hangaars voor meer dan 4 millioen

frank nitraat gehaald, op waggons geladen en naar duitschland gezonden.

Op den Zeedijk werd heden een gansch nieuw kanon geplaatst.

Wij wierpen heden een kijkje in den "Mess der officieren", waar de duitschers eenige dagen huis gehouden hebben. Z'hebben daar niet weinig van hun duivels ontbonden : al de meubels zijn weg, de paneelen der eikenhouten deuren zijn ingestampt, de sloten afgebroken, al de ruiten en de spiegels stuk geslegen, de koperen lusters van de plafonds en de koperen kapstokken van de muren afgerukt en vernield : op het blad van eene der schoone marmeren schouwen zijn wel 6 flesschen inkt geledigd - en dat kan er niet meer uit ! Overal, op den grond, vuil stroo, ledige flesschen en overblijfsels van eten. Leve de duitsche Cultur, Mijnheer !!

Woensdag 11 November. -

ACHTENTWINTIGSTE DAG DER BEZETTING

Gedurende gansch den afgeloopen nacht, heeft het kanon, om zeggens, onophoudelijk geschoten - en naar het geluid te oordelen, is het geschut veel nader de stad gekomen. Menschen die van Westen-de komen, weten te vertellen dat de duitschers hunne kanonnen, die aan het gehucht "De Crocodile" te Middelkerke stonden, achteruit gebracht hebben tot aan Raversijde. Het gerucht wordt ook verspreid dat Middelkerke tegen den noen moet ontruimd worden. Wij willen onze oogen gelooven, doch geraken niet verder door dan tot eenige meters voorbij Mariakerke-Albertus. Niets bijzonders te zien langs die kanten, en ook geene bevestiging van hoogergemelde tijdingen. Wij bemerken dat van de 3 villas die Donderdag door de duitschers in brand werden gestoken en gedynamiteerd werden omdat zij in den weg stonden voor hun kanonvuur, en er nog twee recht staan.

Van 7 tot 8 ure is het, op den Nieupoortschensteenweg, een aanhoudend voorbijtrekken van karren met hout en reeds half gemaakte brugstukken. Nog altijd ook hulptroepen die naar het front gestuurd worden.

Herr WALDEYER, onze nieuwe plaatskommandant, is zoo beleefd niet als zijn voorganger, Herr SOFFNER. Deze was zoo beleefd ons zijne aanstelling tot plaatskommandant te melden, gene moet nog lessen van wellevendheid nemen, want zonder "hauw", en "bauw" te zeggen, zend hij ons - en de duivenmelkers erbij - een hoop bedreigingen naar het hoofd, onder vorm van twee nieuwe Bekanntmachungen, waarvan hier de vlaamsche tekst volgt :

STAD OOSTENDE

Bekendmaking aan eigenaars van Duivenhokken

1. Wie een duivenhok bezit (reisduiven of andere) moet er, voor 15 November, mondelings of schriftelijke verklaring vandoen aan de keizerlijke kommandantur, met opgave van naam en adres van den eigenaar, getal en soort dier duiven, reisduiven of andere.
2. Van af 11 November moeten al de duivenhokken gesloten blijven.
3. Alle soorten van duiven moeten van af den 15 November met genummerde ringen voorzien worden.
4. Wie zijn hok niet verklaart, zijne duiven niet aangeeft, duiven nog vliegen laat, ze van geene ringen voorziet, zal met eene geldboete van 100 mark - 125 frank - en in geval van uitdrukkelijke overtreding met gevang gestraft worden.

De duiven zullen ter dood gebracht worden.

Oostende, den 9 November 1914.
De keizerlijke commandantuur,
(get.) WALDEYER,
Corvettenkapitein

BERICHT

De Kommandantuur van Oostende heeft den 8 November twee Belgische soldaten in burgerskleedij aangehouden.

De soldaten in burgerskleedij worden, volgens de krijgswet, aanzien als spioenen. Al de Belgische soldaten die zich bevinden op het grondgebied door onze troepen bezet worden nogmaals ernstig verwittigd dat zij zich moeten aangeven als krijgsgevangenen in de kommandantuur van Oostende.

Ieder Belgische soldaat, die na den 15 November 1914 zal bevonden worden in burgerskleedij in de inschrijving der kommandantuur van ons land, valt onder toepassing van het wederlandsch Krijgsrecht en zal als spioen doodgeschoten worden.

Oostende, den 9 November 1914.
De keizerlijke commandantuur,
(get.) WALDEYER,
Corvettenkapitein

Een derde plakbrief, geteekend BITTINGER, luitenant-kapitein, hoofd der militaire politie, en eveneens den datum van 9 November dragende, bevat dezelfde voorschriften, behalve dat de soldaten in burgers, zich bevindende in de provincie West-Vlaanderen, zich moeten aangeven voor den 20n November.

(wordt vervolgd)

WAAROM HEBBEN WIJ NOG EEN PARK, MIDDEN IN DE STAD ?

door J.G. DE BROUWERE (De Plate. 20ste jg., nr. 2/91, blz. 91/69)

Door omstandigheden is er een fout geslopen in de "NOOT". Dr. J.G. DE BROUWERE is lid van de Wetenschappelijke Raad (WR) van het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK), erehoofd van een afdeling van het Kon. B. Instituut voor Natuurwetenschappen.

Het KIK is geen museum, wel een inrichting met een zéér grote reeks laboratoria, een zéér grote reeks ateliers voor restauratie en een zéér groot documentatiecentrum, met een rijke wetenschappelijke bibliotheek.

De WR is een college van acht (de wettelijke teksten zeggen : (geleerde) leden, die ertoe geroepen zijn, gevraagd of ongevraagd, de Minister te adviseren (wat dan ook gebeurt).

Van de KMKG (waarvan wij hem conservator hadden gemaakt) is hij wel een regelmatig en belangstellend bezoeker, maar was er nooit geen personeelslid van.

Dr. J.G. DE BROUWERE is geen archeoloog of historicus (in zijn jeugd behaalde hij ooit een lic. hist) maar een naturalist.

Met onze dank aan de heer DE BROUWERE voor deze verduidelijking maar ook voor zijn hoogst interessante bijdrage.

J.B. DREESEN

door Norbert HOSTYN

25. Lucien JACQUAERT

° Brussel, 12 juni 1887.

Gehuwd met Clementina VANDERVORST

Woonde Nieuwpoortsesteenweg 18, Oostende

Aanvankelijk tekenaar bij architect FOBERT, later zelfstandig architect.

Realisaties : Christinastraat, 141 ("Hotel Meyus", in 1985 gesloopt voor nieuwbouw O.L.Vr. College).
Kapellestraat, 97.

26. Charles PIL

° Lo, 21 december 1867.

Gehuwd met Eugénie SAMSON.

Woonde ca. 1937 Square Clémentine 48, ca. 1948 Square Stéphanie 1.

Vroeger reeds besproken in "De Plate", in de reeks over de architecten van de Belle-Epoque.

27. André SCHAAP

° Oostende, 20 juni 1909.

Gehuwd met Léontine OOGHE.

Woonde Maria Thérésiastraat 29 (ca. 1937), in nr. 14 (ca. 1948).

Realisaties : Graaf de Smet de Naeyerlaan 92 & 94.
Hennepstraat 2 ("Milk Palace", hoek met Torhoutsesteenweg. Constructie met een duidelijke modernistische taal, zeldzaam voor het Oostende van toen.
Moerasstraat 1a.
Zwaluwenstraat/hoek Gerststraat.

Verder werkte hij voor ene DEGRYZE : in orde stellen van oude gebouwen die goedkoop gekocht werden, met het oog op doorverkoop.

28. H... SERRUYS

Realisaties : Edouard Moreauxlaan 153 ("Gabrielle").

29. L... SERRUYS

Realisaties : Edouard Moreauxlaan 149 (1937), 151 (1937 : "Dageraad"), 161 (1938), 167 & 169 (1939).

30. Silvain SMIS

SMIS was ongetwijfeld één van de topfiguren in de Oostendse architectenwereld van het interbellum. Zijn verwezenlijkingen waren modern, soms gedurfd maar bleven esthetisch en vol persoonlijke inbreng.

81 jaar oud, is deze "Éminence grise" nog druk actief in het sociale leven.

Op 10 juli 1987 hadden we een lang gesprek met hem.

Silvain SMIS werd geboren te Oostende op 24 januari 1909, zijn ouders waren de gekende bloemisten SMIS, die hun bedrijf hadden in de Alfons Pieterslaan. Ooms van Silvain zaten in de aannemersbranche.

SMIS deed zijn architectuurstudies aan het Sint-Lukasinstituut te Gent. Hij beëindigde ze in 1932. Zijn professoren waren VAN HOVE, VAN MECHELEN en Valentin VAERNEWYCK. Medestudenten-streekgenoten waren Gerôme BRACKX en Jozef DENORME. Naar eigen zeggen behoorde hij tot het "revolutionaire jaar", het jaar waarin de studenten heel wat nieuwe ideeën doordrukten.

Na zijn 4-jarige studie vestigt hij zich anno 1932 als architect te Oostende. Enkele jaren later gaat hij wonen in de Edouard De Cuyperstraat 11-B, een door hemzelf ontworpen woonhuis.

Au Grand Chic

Zijn eerste belangrijke opdracht was de bouw van het winkel- en woonpand "Au Grand Chic" (hoek Adolf Buylstraat/Christinastraat) in 1934-35 (1). In deze gewapend-betonnen constructie werd geen enkel steunpunt voorzien in de hoek met de straat. Dat riep in die tijd vraagtekens op qua stabiliteit, zodanig zelfs dat bij het wegnemen van de bekisting de straat verboden werd voor alle doorgang.

"Au Grand Chic" is intelligente, moderne architectuur van toen, met een eigentijdse siertaal die niet meer refereert naar het eclectisme van de vorige generaties.

Ook de helaas verdwenen, originele binneninrichting van de handelszaak stond op hoog niveau (2).

Badinstellingen

SMIS was ook betrokken in de bouw van de ondergrondse badinstellingen ten westen van het Kursaal. Voor deze installatie was er een prijskamp geweest waarvoor 2 groepen plannen hadden ingestuurd : CHRISTIAENS & VALLEY en SMIS & COLOMBIE (3).

De knoop werd op typisch Belgische wijze doorgehakt : de 4 kregen de opdracht om samen de plannen definitief uit te tekenen. De uitvoering werd toevertrouwd aan de firma VAN COILLIE.

De horloge ter hoogte van de Kemmelbergstraat (voor 3 à 4 jaar niet-stijlgetrouw herbetegeld) verborg de verluchtungskoker voor dit ondergrondse complex : hoog omwille van het zand. De mond was gericht richting Kemmelbergstraat, wég van de overheersende windrichting.

Gerechtshof

Ook in de bouw van het Gerechtshof (Canadaplein) speelde SMIS een grote rol, samen met architect VAN COILLIE. Dit gebouw geldt als een typisch voorbeeld voor de Belgische architectuur uit het late interbellum : de "nieuwe zakelijkheid".

Op ANTONY-foto 110936-29 (eerste steenlegging Gerechtshof) zien we SMIS samen met VAN COILLIE, Jules PEURQUAET, Gouverneur BAELS en Burgemeester MOREAU. De ANTONY-foto's 160638-1 en 161238-2 tonen ons diverse fasen van de bouw.

In 1935-36 was voor de bouw van dit Gerechtshof een nationale

wedstrijd georganiseerd. De overheid stond een klassiek plan voor met Grieks fronton en dergelijke. In het complex zou tevens de bibliotheek en de handelskamer een onderdak vinden. Onder druk van vooral de architecten koos men voor een modernere aanpak.

Het waren tenslotte VAN LAERE, SMIS en stadsingenieur VAN COILLIE die de opdracht uitvoerden.

Het decoratieve beeldhouwwerk is van CANTRÉ.

Modernisatie van winkelpanden

- Kapellestraat 11 (verdwenen).
- Witte Nonnenstraat 35 (pelshandel VANDENBOSSCHE) verdwenen.
- Vlaanderenstraat (helling) (vroegere Foto Ciné LEURS).
- Café Baron d'Artagnan (Hertstraat) (verdwenen).

Efemere realisaties

Stand Ceramisch Bedrijf FLORIZOONE op de Handelsbeurs in "Albert-hall" te Oostende (= voormalig station).

Zie : ANTONY-foto 100847-1.

Andere realisaties

- Alfons Pieterslaan 1 (dubbel winkelpand (traiteur Edda en handtassen Fantasia).
- Alfons Pieterslaan 21.
- Alfons Pieterslaan 40 (kleding "Au Bon Coin") (omgebouwd ca. 1984).
- Alfons Pieterslaan 94.
- Breidelstraat 2-A (voorheen wild & gevogelte COMPERNOLLE).
- Christinastraat 39-A.
- Christinastraat/hoek Sint Sebastiaanstraat (voorheen Cadogand; gelijkvloers helaas omgebouwd in febr. 1989). Een prachtige realisatie. De gevel van dit hoekpand is quasi symmetrisch gerekend vanaf de hoekas.
- H. Hartlaan 15 (huize Hugo Verriest).
- H. Hartplein 3 en 7.
- Kaïrostraat 77.
- Kapellestraat 43.
- Léon Spilliaertstraat 34 (Sint Jozefschool).
- Leopold II-laan. Dit was een der allereerste voorbeelden van hoogbouw-appartementen te Oostende.
- Nieuwlandstraat 50, 52, 54 en 57.
- Tarwestraat 34, 38, 52 en 62.
- Torhoutsesteenweg 150 (voorheen Paper Supply).
- Torhoutsesteenweg : Hermes (de onderbouw werd uitgevoerd met stenen afkomstig van de afbraak van het Postgebouw !).
- Wagenstraat 18

(vervolg over architect SMIS in het volgende nummer)

-
- (1) Het gelijkvloers werd in 1987 helaas volledig omgebouwd (kledingzaak Rodier).
  - (2) Er bestaan ANTONY-foto's van het originele interieur en exterieur.
  - (3) Zie ANTONY-foto 221234-2.